

## КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ЯК ЧИННИК УСПІШНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Коновченко О. В., канд. філол. наук, доцент  
Національний аерокосмічний університет «Харківський  
авіаційний інститут»

Як наголошував британський енциклопедист Джон Лебокк (1834–1913), «для успіху в житті вміння спілкуватися... набагато важливіше за наявність таланту». Ба більше, щоб бути успішним у будь-якій сфері життя, потрібно вміти спілкуватися ефективно. Ефективне спілкування – така взаємодія, що сприяє досягненню поставленої мети. Отримати бажаний результат від спілкування можливо, якщо зрозуміло для інших висловлювати свої думки і правильно розуміти думки інших. Особливо важливо вміти ефективно комунікувати в професійній сфері. Недостатні комунікативні навички можуть негативно позначитися на результативності пошуку роботи та на кар'єрному зростанні. Як зауважує Юлія Виноградова, ІТ-рекрутерка, консультантка з талант-менеджменту і менторка компанії TomTom, за **soft skills, зокрема і** через невміння «чітко висловлювати свою думку, без термінологічного спау говорити простими словами навіть про дуже складне», доводиться відмовляти приблизно 30 % кандидатів на посади.

Підґрунтям ефективного спілкування є сформована комунікативна компетентність – «здатність встановлювати й підтримувати необхідні контакти з людьми, певна сукупність знань, умінь та навичок, що забезпечують ефективне спілкування» (К. В. Крилова), яка охоплює, зокрема, і мовну компетентність – «високий рівень володіння мовними засобами, знання законів і правил спілкування», «уміння адекватно й доречно користуватися мовою в конкретних ситуаціях» спілкування (І. О. Чеботарьова). Мовна компетентність пов'язана з поняттям «культура мовлення».

Культура мовлення – це дотримання мовних норм літературної мови в її усній та писемній формах, уміння використовувати виражальні засоби мови залежно від мети й

обставин спілкування. Культуру мовлення називають віддзеркаленням загальної культури, інтелігентності та інтелектуального рівня людини. Недарма давньогрецький філософ Сократ писав: «Заговори, щоб я тебе побачив».

Культуру мовлення становить сукупність таких комунікативних якостей, які найкраще впливають на адресата залежно від мети й обставин спілкування і допомагають досягти бажаного результату. Такими комунікативними якостями, за Н. Бабич, є:

1) правильність мовлення – дотримання мовних норм: орфоепічних, акцентуаційних, орфографічних, пунктуаційних, лексичних, словотвірних, морфологічних, синтаксичних і стилістичних. Правильність є чи не найбільш значущою комунікативною якістю мовлення. Наприклад, 2016 року американський сайт знайомств Match.com, провівши опитування, виявив, що «39 % користувачів сайту оцінюють кандидатів за грамотністю їхніх повідомлень. І цей чинник виявився важливішим за усмішку, стиль одягу та навіть стан зубів. Інші дослідження також показали, що орфографічні або друкарські помилки на вебсайті змушували людей негайно залишити його, оскільки вони вважали його шахрайським» (Леннокс Моррисон). За даними сервісу sweetcv.com, 60 % рекрутерів відхиляють резюме кандидатів на посади через мовні помилки (Sweetcv.com);

2) точність мовлення – відповідність ужитих мовних засобів предметові, явищу дійсності. Точність мовлення виявляється в правильному слововживанні – умінні розмежовувати пароніми (*адресант* «відправник» – *адресат* «одержувач»), омоніми (*до Алжира* (місто) – *до Алжиру* (країна)), зокрема й міжмовні (*рахувати* «визначати кількість, суму чого-небудь, називати числа в послідовному порядку» – *вважати* «мати думку, гадати»);

3) логічність мовлення – побудова висловлення відповідно до законів логіки. Порушенням логічності мовлення є плеоназм і тавтологія («*Фінансовий інжиніринг пов'язаний зі створенням і пропонуванням нових інноваційних фінансових продуктів*»), неправильний порядок слів у реченні («*Інцидент стався у селі Березове Хустського району 30 квітня на*

*Закарпатті»*), неправильна побудова ряду однорідних членів речення (*«Більшість українських страхових компаній ще не працює за міжнародними і європейськими стандартами»*) тощо;

4) доречність мовлення – добір мовних засобів відповідно до мети і обставин спілкування. Так, терміни, зокрема вузькоспеціальні, доречно вживати в наукових, науково-технічних текстах й усному мовленні фахівця; натомість у спілкуванні з нефахівцями їх варто уникати (пересічний читач не зрозуміє вислову *«Монобанк **дропнув** оновлення»*: *дропнути* = *скинути, видалити*; *«Зазвичай, це кандидати, які не метчаться за компенсацією, очікуваннями від проєкту, роллю та цінностями компанії взагалі»*: *метчитися* = *збігатися, зійтися*). Канцеляризми доречно вживати в офіційно-діловому спілкуванні, а в публіцистичному й розмовному мовленні їх слід уникати (висловлення *«Нам треба зустрітися з метою обговорення питання»* складно сприймати в побутовому спілкуванні). Емоційно-експресивну лексику не можна вживати в документах (не можна заяву розпочинати так: *«Дорогий Степане Андрійовичу, уклінно прошу Вас надати мені відпустку...»*);

5) чистота мовлення – уживання таких мовних одиниць, що відповідають літературній мові. Спілкуючись з іншими, слід уникати елементів, що засмічують мовлення: просторічних слів (*звиняйте, лісапед*), суржикізмів (*перевожу, ро'блю, у розстрочку, дякувати його, підписується мною*), діалектизмів (*бараболя «картопля», тремпель «вішак»*), жаргонізмів (*стипуха, хвіст «академічна заборгованість»*), сленгізмів (*кайф, лук «модний образ»*), варваризмів (*о'кей, краш*), вульгаризмів (*хамло, щоб тобі повилазило*), слів-паразитів (*ну, значить*); не слід зловживати іншомовними словами (*«...у нас є чітко описані **leadership traits**, які є частиною корпоративної культури компанії»*; *«Так, фахівець може бути потужним за **тулсетом**, але не мати достатніх навичок для взаємодії у команді»*; *«Це послужило своєрідним **каталізатором** й **акселератором** прогресивних еволюційних змін»*);

6) багатство та різноманітність мовлення – уживання великої кількості різноманітних мовних одиниць, що допомагає

уникати повторів. Досягти цього можна, використовуючи синонімічні мовні засоби – лексичні (*важливий – вагомий, значний, значущий; згідно із законом – відповідно до закону*) і граматичні (*шести – шістьох; пропозиція директора – директорова пропозиція*);

7) виразність та емоційність мовлення – уживання мовних засобів, які підтримують увагу аудиторії та посилюють емоційний вплив повідомлення. Такими засобами є інтонація, логічний наголос, доречні епітети, метафори, порівняння, фразеологізми, прислів'я, приказки, крилаті вислови, риторичні засоби (антитези, повтори, риторичні запитання тощо).

Правильність, логічність, доречність і чистота мовлення є умовами результативності будь-якого типу спілкування. Багатство і виразність мовлення особливо вагомі для публіцистичних і художніх повідомлень. Точність мовлення – важлива умова результативності наукової та офіційно-ділової комунікації.

Отже, культура мовлення є важливим чинником успішного спілкування в будь-якій сфері життя: правильне, точне, логічне мовлення є зрозумілим для інших, а це сприяє досягненню взаєморозуміння і забезпечує бажаний результат комунікації.